

Kulla ängar

Skötselplan

Upprättad 2003
Länsstyrelsen Östergötland

SKÖTSELPLAN FÖR KULLA ÄNGAR

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2001. Planförfattare har varit Mikael Hagström.

Innehållsförteckning

A. Allmän beskrivning

- 1 Administrativa data om området**
- 2 Ändamål, föreskrifter och grund för beslut**
- 3 Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden**
 - 3.1 Naturbeskrivning
 - 3.2 Kulturhistoriska förhållanden
 - 3.3 Nuvarande markanvändning
 - 3.4 Tillgänglighet
 - 3.5 Slitage- och störningskänslighet
 - 3.6 Anordningar för friluftslivet
 - 3.7 Övrigt
 - 3.8 Utförda inventeringar
 - 3.9 Källuppgifter

B. Plandel

- 1 Disposition och skötsel av mark**
 - 1.1 Kvalitetsmål för Kulla ängar
 - 1.2 Skötselområden
 - 1.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder
 - 1.4 Jakt
 - 1.5 Vård av fornminnen
 - 1.6 Utmärkning av reservatets gräns
- 2 Anordningar för rekreation och friluftsliv**
 - 2.1 Övergripande mål
 - 2.2 Riktlinjer och åtgärder
 - 2.2.1 Information
 - 2.2.2 Parkeringsplatser och stig
 - 2.2.4 Renhållning
- 3 Tillsyn**
- 4 Dokumentation och uppföljning**
 - 4.1 Dokumentation och inventeringar
 - 4.2 Uppföljning
 - 4.2.1 Uppföljning av kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus
 - 4.2.2 Uppföljning av skötselområden och skötselåtgärder
- 5 Finansiering av naturvårdsförvaltningen**

Bilagor

1. Karta över skötselområden
2. Översiktskarta

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Områdets

benämning: Naturreservatet Kulla ängar

Objektnummer: 05-02-131

Beslutsdatum: 2003-11-28

Sitecode (Natura 2000) SE0230248

Kommun: Åtvidaberg

Socken: Åtvids socken

Lägesbeskrivning: Kulla ängar ligger en mil sydost om Åtvidabergs tätort

Kartor: Topografisk karta 07G NV
Ekonomisk karta och fastighetskarta 07G 8c

Koordinater: 1514814 6441361

Gräns: Innerkanten av linjen på bifogad karta.

Fastigheter: Åtvids-Kulla 1:3, Åtvids-Kulla 1:7

Markägare: Jörgen Johansson, Kulla gård, 597 91 Åtvidaberg
Rolf Skärhem, Kulla Storgård, 597 91, Åtvidaberg

Areal: 18,3 ha land
3,2 ha vatten

Naturtyper: Trädbärande betesmark/slåtteräng 7,6 ha
Ädellövskog/Lövskog 9,3 ha
Granplantering 0,2 ha
Nyplanterat hygge 1,2 ha

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

2. Ändamål, föreskrifter och grund för beslut

(se beslut om)

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

3.1 Naturbeskrivning

Kulla ängar

Naturreservatet Kulla ängar ligger vid sjön Stora Bjän i Åtvidabergs kommun en mil söder om centralorten. Området utgörs av till största delen av lundartade lövskogar med ett stort inslag av ädla lövträd, främst lind, alm och ask. Delar av området som tidigare varit slåtteräng betas. I området finns inslag av gamla ihåliga träd och död ved. Floran i området är helt dominerad av lundväxter.

Området är föreslaget av Sveriges regering att ingå i det europeiska nätverket för skyddad natur Natura 2000.

Geologi och geomorfologi

Berggrunden i området består till största delen av yngre kvartsmonzonit. Bergrunden går endast i dagen i en lodyta i reservatets östra del. I övrigt är berget täckt blockig morän och något lite lera. Moränen har ett högt pH tack vare närheten till flera grönstensområden.

Vegetation och kärlväxtflora

Trädskiktet är varierat men till största delen dominerat av lind, alm, ask och asp. Inslaget av klibbal och björk är på våtare marker nere vid sjön betydande. Markens höga pH gynnar en rik högrötsflora och här finns gott om lundväxter som vårärt, myskmadra, långsvingel, vippärt, trolldruva, tandrot, hässleklocka, vätteros och hässlebrodd för att nämna några. Här finns även sällsynta arter som de båda rödlistade gräsen strävlost *Bromopsis benekenii* (NT) och storgröe *Poa remota* (NT) och den rödlistade örten buskvicker *Vicia dumetorum* (VU).

Lägre flora

Områdets lägre flora (mossor, lavar och svampar) är artrik med några ovanliga arter (främst lavar och svampar). Framförallt beror detta på den rika tillgången på äldre lövträd och död ved av olika slag. Bland mossorna bör trubbfjädermossa, grov fjädermossa, fjädermossa, trädporcella, liten baronmossa och fällmossa nämnas.

Bland lavarna finns flera krävande arter där några är rödlistade. Dessa växer främst på några hamlade gamla almar vid den sydöstra gränsen av reservatet. I området har bland annat blek kraterlav *Gyalecta flotowii* (NT), brunskafad blekspik *Sclerophora farinacea* (NT), klosterlav *Biatoridium monasteriense* (NT), gulvit blekspik *Sclerophora peronella* och jaguarfläck *Arthothelium ruanum* påträffats. Den senare förekommer ganska rikligt i den fuktiga lunden.

Svampfloran är inte extremt artrik men här förekommer en mycket sällsynt art som lever på asplågor nämligen finporing *Ceriporiopsis pannocincta* (VU).

Djurliv

Däggdjur

Ingen däggdjursinventering är gjord.

Fåglar och övriga ryggradsdjur

Inga systematiska inventeringar har gjorts heller av dessa grupper.

Ryggradslösa djur

Det vedlevande insektslivet i området torde vara ganska rikt med tanke på tillgången på död ved och ihåliga lövträd. Av landmollusker har här den sällsynta och rödlistade bukspolsnäckan *Macrogastra ventricosa* (NT) påträffats. Sannolikt kan fler krävande arter ur gruppen finnas i området.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Området kring Kulla är ett gammalt odlingslandskap med gott om spår från tidigare bosättningar och markanvändning. Här finns flera fornlämningar runt om på fastigheten, men inga kända inom reservatet. Bland annat finns lämningar efter byns gamla läge. Det området som ingår i reservatet har tidigare utnyttjats som slåtteräng och någon mindre yta har varit åker. Här finns även lämningar efter tjärdalar, en kolmila med rester efter en koja och en gammal förfallen ängslada. Även en del gammal utmark som utnyttjats som skogsbete ingår i reservatet. Den skogen har senare avverkats och idag består skogen av lövsuccessioner.

Byn Kulla har anor redan från 1600-talet men har flyttats ett hundratal meter sedan dess.

3.3 Nuvarande markanvändning

Området utnyttjas som betesmark och för skogsbruk.

3.4 Tillgänglighet

Reservatet kan nås från en allmän grusväg som lämnar RV 35 vid Mosshult och går mot Önhult.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Med nuvarande besöksfrekvens är slitage och störningar i stort sett obefintliga. Även en viss ökning av antalet besökare bedöms inte påverka området negativt.

3.6 Anordningar för friluftslivet

I dagsläget finns inga anordningar för friluftslivet. En vandrings slinga på någon befintlig mindre stig samt på befintliga grusvägar planeras. Placeringen av dessa bestäms i samråd med markägarna. En parkering med plats för 6 personbilar planeras på den plats som markerats med ”P” på skötselkartan.

3.7 Utförda inventeringar

Området har inventerats översiktligt på kryptogamer, kärlväxter och mollusker i samband med skogsvårdsorganisationens nyckelbiotopsinventering och reservatsutredningen.

3.8 Övrigt

3.9 Källuppgifter

Nyckelbiotopsinventering: Nyckelbiotop 7G8c 14. Skogsvårdsstyrelsen 1998. Utdrag ur nyckelbiotopsinventeringen.

Länsstyrelsens hotartsregister 2001.

Geologisk karta, SGU.

B. PLANDEL

1. Disposition och skötsel av mark

1.1 Kvalitetsmål för Kulla ängars naturreservat

Se under respektive skötselområde.

1.2 Skötselområden

Skötselområde 1

Areal: 6,5 ha

Beskrivning

Området består av lövlund dominerad av lind, asp, alm och ask. Inslag finns även av klibbal, lönn och björk. Buskskiktet domineras av hassel, hägg och på sina ställen finns ett stort inslag av fågelbär. Fältskiktet har ett stort inslag av lundväxter som ormbär, myskmadra, tandrot, vårärt, vippärt, vätteros och hässlebrodd. Död ved och hålträd förekommer fläckvis.

Kvalitetsmål

- Skötselområdet ska främst utveckla de naturvärden som finns knutna till gamla lövträd, död ved och till en rik lundflora.
- Skötselområdet ska utvecklas till en lövskog med naturskogskvalitéer.
- Mängden gamla träd och grov död ved i olika nedbrytningsstadier ska öka så mycket som möjligt. I slutändan innebär detta att 30-40 % av virkesförrådet kommer bestå av död ved.
- Detta kommer även innebära att en gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-habitatet ”Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora” (9020).

Skötselmål

- Området ska, genom så små insatser som möjligt, utvecklas till en lövnaturskog. Lövträd gynnas genom tillbakahållande av gran.
- Andelen gran i området får ej överstiga 10% av virkesförrådet.

Åtgärder

Engångsåtgärder:

- Bortröjning/huggning av gran yngre än 70 år

Underhållsåtgärder:

- Återkommande bortröjning av gran vid behov.

Skötselområde 2

Areal:

Delområde A: 7,8 ha

Delområde B: 2,9 ha

Beskrivning

Området består av betad fuktig lövlund som tidigare utnyttjats som slåtteräng. Kärnväxtfloran av lundarter är bitvis mycket rik. Här finns bland annat de rödlistade arterna buskvicker, storgro och strävlost. Höga naturvärden är även knutna till trädskiktet. Bland annat växer den rödlistade

Kulla ängar

klosterlaven här. I området finns även kulturlämningar i form av en gammal ängslada, en kolbotten och ett par tjärdalar. En mindre del utgörs av en sluttning mellan en stuga och sjön.

Kvalitetsmål

- Skötselområdet ska bibehålla sin karaktär av betad lövlund eller slutet slåtteräng.
- Skötselområdet ska bibehålla samt utveckla de naturvärden som finns, dels knutna till den döda veden och de äldre lövträden i hela området, dels i fältskiktet.
- Alla arter som är knutna till ett örtrikt fältskikt och de gamla lövträden ska fortleva på lång sikt och helst öka i sin utbredning eller populationsstorlek. Bland arter som indikerar en gynnsam bevarandestatus är jaguarfläck, ärtvicker och storgroä lämpliga att följa upp.
- Detta kommer även innebära att en gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-habitatet ”Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora” (9020).
- Kulturlämningarna ska bevaras. Ängsladan har särskilda krav.

Skötselmål

- De lite äldre lövträden och det artrika fältskiktet ska erhålla en gynnsam livsmiljö genom att ungt sly och buskar huggs/röjs bort från planare stenfria partier och från området mellan stugan och sjön.
- Ett femtontal unga askar och/eller lindar längs brynet i sydost nyhamlas.
- De kulturlämningar som finns i området ska vara väl synliga och väl röjda. Inget framförande av fordon får ske på lämningarna. Resterna av ängsladan märks ut.
- Träd och grova grenar som faller lämnas kvar.
- En förutsättning för att kvalitetsmålet skall uppfyllas är att området årligen betas eller slås. Hävden skall årligen vara så bra att ingen eller endast liten ansamling av förna sker från år till år.
- En del blommande buskar, alla gamla hasselbuketter och all död ved lämnas vid skötselarbetet.
- Inga gamla träd huggs

Åtgärder

Engångsåtgärder:

- Lövsly och buskar röjs bort på planare partier och på och i direkt anslutning till kulturlämningar. Steniga partier lämnas helt. Alla gamla hasselbuketter och all död ved lämnas (ej röjningsavfall).
- Nyhamling av ett femtontal ädellövträd.

Underhållsåtgärder:

- Bete eller slåtter mellan 15/7 och 15/8. Bete påsläppet kan med fördel göras sent på året (helst ej innan 1/7). Delområde B ska ej betas. I stället ska sly röjas vid behov (något oftare än vad som krävs i delområde A).
- Röjning av igenväxningsvegetation.
- Återhamling av de hamlade träden var 3e – 8e år.

Skötselområde 3

Areal: 0,2 ha

Beskrivning

Granplanteringar på mycket bördig mark.

Kvalitetsmål:

- Skötselområdet ska utveckla naturvärden knutna till lundartad lövskog rik på död ved.
- Alla arter som är knutna till gamla lövträd och död lövved ska på sikt kunna utnyttja området och på så sätt fortleva eller helst öka i sin utbredning eller populationsstorlek.

Skötselmål:

Kulla ängar

- Markerna ska omföras från granplantering till en lövsuccesion som så småningom ska utveckla naturskogsqualitéer.

Åtgärder

- Avverkning av gran innan år 2010. Sedan lämnas området att växa igen i egen takt.

Skötselområde 4

Areal: 1,2 ha

Beskrivning

Granplanterat hygge med skärmträdställning av asp och lind. Granplantorna står mycket glest och har svårt med konkurrensen från gräs och lövsly. Här växer rikligt med det rödlistade gräset strävlost.

Kvalitetsmål:

- Skötselområdet ska utvecklas till en lövdominerad naturskog via ett lövbrännelikt successionsstadium.
- Alla arter i reservatet som är knutna till ett örtrikt fåltskikt, gamla lövträd och död lövved ska på sikt kunna utnyttja området och på så sätt fortleva eller helst öka i sin utbredning eller populationsstorlek.
- Andelen gran av virkesförrådet ska inte överstiga 20% vid slutavverkningsmogen ålder.
- Mängden gamla lövträd och grov död ved i olika nedbrytningsstadier ska öka så mycket som möjligt. I slutändan innebär detta att 30-40 % av virkesförrådet kommer bestå av död ved.

Skötselmål:

- Området ska utvecklas till lövrik naturskog genom att lämnas för fri utveckling efter att ca hälften av granplantorna röjts bort.

Åtgärder

- Ca hälften av granplantorna röjs bort innan år 2010.
- Eventuellt behövs ytterligare någon gallring för att nå kvalitetsmålet. Därefter lämnas området för fri utveckling.

Skötselområde 5

Areal: 3,2 ha

Beskrivning

Området består av sjöyta.

1.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet
Slyröjning	Snarast	Omr 2	1
Borthuggande av gran i lövskog	2003	Omr 1	1
Avveckling av granplanteringar	Innan 2010	Omr 4	1
Hävd	Kontinuerligt	Omr 2A	2
Iordningställande av parkering, vandringsslinga och information	2003	I samråd med markägare	3
Uppföljning av kvalitetsmål	Var 5-10e år	Samtliga områden	2
Uppföljning av skötselmål	Var 5-10e år	Samtliga områden	2
Tillsyn av föreskrifter	Årlig	Samtliga områden	2

1.4 Jakt

Jakt är tillåten inom hela området. Älgdragare för fällt vilt får användas med stor försiktighet. Markskador pga körning ska undvikas.

1.5 Vård av fornminnen och andra kulturlämningar

På kulturlämningar och eventuella fornlämningar ska ej nya träd rekryteras. Lämningarna får ej köras över med någon typ av fordon eller skadas på annat sätt.

2. Anordningar för rekreation och friluftsliv

2.1 Övergripande mål

Området ska, under stort hänsynstagande till flora och fauna, vara tillgängligt för det rörliga friluftslivet. Parkering planeras.

3. Tillsyn

För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Tillsyn av reservatet skall ombesörjas av naturvårdsförvaltningens personal.

4. Dokumentation och uppföljning

Skötseln av naturreservatet ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför alltid följas upp. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

4.1. Dokumentation och inventeringar

Systematiska inventeringar av i planen utpekade lämpliga arter samt insekter och fåglar bör genomföras i området senast år 2008 för att dokumentera naturvärdena i naturreservatet och för att kunna följa upp skötseln av reservatet med utgångspunkt från de arter som lever i naturreservatet.

En inventering av områdets kulturlämningar bör genomföras innan aktiva skötselåtgärder sätts in, dock senast år 2006.

4.2. Uppföljning

4.2.1. Uppföljning av kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus

Utvecklingen i de olika skötselområdena skall följas upp med återkommande inventeringar som gör det möjligt att jämföra resultaten mellan provtillfällena. Åldersfördelning, trädslagssammansättning, antal hålträd, volym död ved bör följas. Uppföljningen skall ske enligt fastställda metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000.

Målsättningen med uppföljningen är att kunna se om uppställda kvalitetsmål enligt skötselplanen uppfylls och om en gynnsam bevarandestatus upprätthålls för de habitat och arter som är medtagna i Natura 2000.

4.2.2 Uppföljning av skötselplanens mål och skötselåtgärder

En uppföljning av naturvärdenas utvecklingen ska ske i de områden där åtgärder genomförs.

Genomförandet av skötselplanens åtgärder skall följas upp så att den genomförda skötseln leder till att kvalitetsmålen uppfylls.

5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla kostnader i samband med skötseln av reservatet bekostas med statliga medel.